

Credit scoring

w ocenie klientów nadmiernie się zadłużających (2)

W numerze listopadowym pisaliśmy o istocie zjawiska „przekredytowania” i modelach scoringowych w ocenie ryzyka kredytowego. Dziś zajmujemy się tym, jak modele oceny punktowej BIK oceniają klientów „przekredytowanych”?

Mimo że modele oceny punktowej BIK nie są modelami prognozującymi wystąpienie zjawiska „przekredytowania” ani wystąpienie sytuacji, w której klient stanie się „zły” na skutek „przekredytowania”, to – podobnie jak większość modeli behawioralnych – zawierają również pewne charakterystyki, które są istotne z punktu widzenia oceny zjawiska rolowania długów. Należy jednak pamiętać, że charakterystyki te są tylko częścią informacji składających się na ocenę punktową i nawet ich wysokie wartości nie muszą skutkować prognozą wskazującą na wysokie ryzyko kredytowe związane z klientem.

Charakterystyki te głównie dotyczą:

- liczby posiadanych kredytów, w tym kredytów otwartych w ostatnim okresie,
- liczby banków, w których klient posiada otwarte produkty kredytowe,
- liczby zapytań o danego klienta w różnych okresach,
- wielkości aktualnych zobowiązań.

Wzrost wartości tych cech powoduje zwiększenie ryzyka kredytowego związanego z klientem.

Poniżej przedstawione zostały wyniki działania modelu oceny punktowej BIK na grupie klientów „przekredytowanych” oraz na reprezentatywnej próbie klientów wybranej z bazy Biura Informacji Kredytowej.

Założenia przyjęte do analizy

● Uwzględnieni w analizie klienci „przekredytowani” nie są reprezentatywną grupą klientów dla całego sektora bankowego, ponieważ zostali wybrani tylko spośród kredytobiorców, dla których w bazie BIK jest dostępna informacja o dochodzie.

● Dla potrzeb przedmiotowej analizy klient „przekredytowany” został zdefiniowany jako osoba, której łączne miesięczne raty

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy *credit scoring* (scoring kredytowy) jest wystarczającym narzędziem, które chroni lub powinno chronić banki przed klientami detalicznymi rolującymi długi, a w konsekwencji nadmiernie się zadłużającymi.

z tytułu zobowiązań kredytowych są większe lub równe osiąganemu dochodowi (za „osiągany dochód” przyjmuje się wartość przekazaną przez bank do bazy BIK; w związku z brakiem informacji w bazie Biura Informacji Kredytowej na temat poziomu wykorzystania limitów kredytowych przyjęto założenie, że średnie wykorzystanie limitu kredytowego wynosi 10 proc. – przyp. red.).

● Reprezentatywną próbę klientów stanowi grupa 530 640 klientów, wybrana w sposób losowy z bazy BIK.

Wyniki analizy

Tab. 1. WARTOŚCI KLASYCZNYCH MIAR ROZKŁADÓW OCEN PUNKTOWYCH – PORÓWNANIE

Grupa klientów	Średnia	Odchylenie standardowe	Współczynnik zmienności
Reprezentatywna grupa klientów	533,5	53,1	10 proc.
Klienci, dla których banki przekazują dane dotyczące dochodu	488,2	60,2	12 proc.
Klienci „przekredytowani”	468,2	64,9	14 proc.

Tab. 2. WARTOŚCI POZYCYJNYCH MIAR ROZKŁADÓW OCEN PUNKTOWYCH – PORÓWNANIE

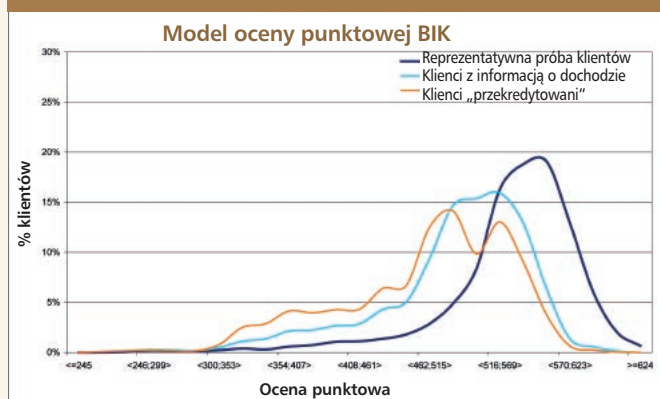
Grupa klientów	Pierwszy kwartył	Mediana	Trzeci kwartył	Rozstęp ćwiartkowy	Pozycyjny wsp. zmienności
Reprezentatywna grupa klientów	517	543	565	48	4 proc.
Klienci, dla których banki przekazują dane dotyczące dochodu	466	501	528	62	6 proc.
Klienci „przekredytowani”	431	481	520	89	9 proc.

Rys. 1.

INTENCJA DO SPŁATY

Wykr. 1. ROZKŁAD OCEN PUNKTOWYCH – PORÓWNANIE

Przedstawione powyżej miary klasyczne oraz pozycyjne, a także rozkłady ocen punktowych wskazują na wyższe ryzyko związane z kredytowaniem klientów „przekredytowanych” w porównaniu z populacją klientów, dla których w bazie Biura Informacji Kredytowej dostępne są informacje o dochodzie – różnica 20 punktów (na podstawie zarówno średniej, jak i mediany), jak również z reprezentatywną grupą klientów – różnica ponad 60 punktów (na podstawie zarówno średniej, jak i mediany).

Zatem model oceny punktowej BIK identyfikuje klienta „przekredytowanego” jako bardziej ryzykownego niż przeciętny klient znajdujący się w bazie Biura Informacji Kredytowej.

Analizując powyższe wyniki, trzeba mieć na uwadze, że średnia punktacja w próbie reprezentatywnej oraz w populacji klientów z informacją o dochodzie w bazie BIK różni się o 45 punktów, co uniemożliwia uogólnianie tych wyników na całą populację kredytobiorców.

Wnioski

● Zjawisko rolowania długów należy klasyfikować jako nowe zjawisko, które posiada cechy zarówno kredytowania uczciwych klientów, jak i zdarzeń identyfikowanych jako „wyłudzenie” kredytu.

● Stosowanie *credit scoringu* (modele aplikacyjne i behawioralne) do oceny ryzyka związanego z klientami rolującymi długami jest podejściem ryzykownym, ze względu na nieprzystosowanie tych modeli do identyfikacji tego rodzaju ryzyka.

● Problem rolowania długów może być w znacznym stopniu ograniczany już na etapie wnioskowania klienta o kredyt poprzez zastosowanie rygorystycznej metodyki oceny zdolności kredytowej klienta (uwzględniającej także informacje o bieżącym zadłużeniu kredytowym klienta) oraz procedur ograniczających ryzyko operacyjne (identyfikacja „wyłudzeń” kredytów).

● Do identyfikacji klientów rolujących kredyty mogą być wykorzystywane modele „antyfraudowe”, które dają ocenę prawdopodobieństwa wystąpienia takiego zdarzenia. Do budowy takich modeli należy wykorzystać dane, które są obecnie wymieniane między bankami za pośrednictwem BIK oraz dane, którymi banki nie wymieniają się na szerszą skalę (dane demograficzne i finansowe klienta).

● Systematyczny monitoring zdolności kredytowej klienta może być także dobrym narzędziem ograniczającym zjawisko „przekredytowania” klientów. Warunkiem użyteczności tego narzędzia jest zapewnienie bankom dostępu do m.in. najbardziej aktualnej, ujednoliconej informacji o dochodach i wydatkach klienta.

Podsumowując, należy podkreślić, że celem modeli scoringowych ryzyka kredytowego, w tym modeli oceny punktowej BIK, jest ocena wiarygodności kredytowej, a nie zdolności kredytowej klientów. Nie są to także narzędzia dedykowane do identyfikacji „wyłudzeń” kredytów. Zatem modele te nie będą dobrym narzędziem prognozy poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientami rolującymi długami. Do identyfikacji i ograniczania tego rodzaju ryzyka powinny służyć: metodyka oceny zdolności kredytowej, modele „antyfraudowe” oraz monitoring sytuacji finansowej klienta oraz jego aktywności na rynku kredytowym.

Analiza zjawiska „przekredytowania” pokazuje także, że warunkiem koniecznym budowy optymalnych narzędzi oceny wiarygodności kredytowej klienta (modele scoringowe) oraz narzędzi oceny ryzyka „wyłudzeń” (m.in. modele „antyfraudowe”) jest wymiana pomiędzy bankami informacji o zakresie szerszym niż dotychczas, w szczególności dotyczących cech demograficznych klienta i jego sytuacji finansowej. Niepodejmowanie prac w tym zakresie może skutkować również trudnością w identyfikacji i ocenie pojawiających się coraz częściej, a niebezpiecznych dla sektora bankowego nowych zjawisk związanych z kredytowaniem klientów detalicznych.

MARIOLA KAPLA,
KONRAD GÓRECKI
Biuro Informacji Kredytowej SA